

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. נ' ל. (המנוח) ואח'

1

בפני כב' השופט ארז שני

תובע

1. י. ג.

נגד

נתבעים

1. י. ל.
3. י. ל.
4. פ. ש.
5. ע. ב.
6. ש. ר.
7. מ. ר.
8. מ. ג.
9. ב. א.
10. פ. ג.

11. האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב, משרדי ממשלה 999010

2

3

פסק דין

4

5

ההליך

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

1. המנוח נשוא התובענה הלך לבית עולמו ביום 03/07/12, כשהוא חשוך ילדים. הנתבעים הם יורשיו מכח צוואה (קרובי דם) והתובע מכח נישואין ומכח יחסים ארוכי שנים שהיו לו עם המנוח וגם מכח הצוואה בכתב יד שהותיר המנוח, ועל קיומה פסקתי ביום 15/08/16. מבין אני על-פי סעיף 2 לסיכומי הנתבעים כי פסק דין זה חלוט הוא.
2. כתב התביעה שבפניי, למרות שמכח החלטת הרשמת הנכבדה (כתוארה דאז, נ. רוסמן גליס מיום 22/04/14), שולמה בגינו אגרה כתובענה כספית בגובה של כ- 13 מיליון ₪ ויותר, הוגדרה כתובענה לאכיפת הסכמים וכתובענה הצהרתית.
3. גם בסיכומי התובע לא תמצא עתירה כספית נקובה, אלא עתירה למינוי רואה חשבון שיבצע חישוב על פי ההסכמים שבין המנוח לתובע, אם תרצה דרישה של התובע לאפשר לו להגיש מעין תובענה על פי סעיף 7 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, אם יזכה בדינו כאן. ואולם נדמה כי הליך זה מיותר הוא.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1
- 2 4. את ההסכמים שבין התובע למנוח חפץ אפוא התובע להפוך לפסק דין המקים חוב כנגד
3 עיזבון המנוח.
- 4
- 5 5. אין עורר כי התובע, למצער, משנת 1994 היה מעורב עמוקות בדרך כזו או אחרת בניהול
6 נכסי המנוח, ליווה אותו לפגישות שונות, היה מוכר לאחרים כאיש אמונו של התובע ואף
7 טיפל בצרכיו האחרים של המנוח, בין רפואיים ובין צורך בחברה אנושית.
- 8
- 9 6. איש אינו עורר כי לא זו בלבד שבמהלך מתן שירותיו למנוח לא קיבל התובע בחיי המנוח
10 תמורה כלשהי, אלא שבין המנוח לתובע נכתבו שורת הסכמים ומסמכים בהם הודה המנוח
11 בחבותו לתובע. את ההתחייבות הגלומה במסמכים אלו חפץ התובע לאכופ.
- 12
- 13 7. התובע, אשר פרש מצה"ל בגיל 51, העמיד עצמו לשירות המנוח (ורעייתו), אשר הלכה לבית
14 עולמה לפניו בשנת 2010).
- 15
- 16 8. כך תיאר התובע בסעיף 29 לתביעתו:
- 17 "המנוח הציע כי ייחתם ביניהם הסכם כתוב ובו יתחייב המנוח בכתב בחבותו
18 ובאחריותו לשאת בשכר עבודתו של ש. ממועד תחילת עבודתו בתחשיב השכר
19 שהוסכם ביניהם. עוד התחייב המנוח כי התשלומים יהפכו למעין הלוואה צמודה
20 לדולר ארה"ב ונושאת ריבית הנהוגה בבנק הפועלים ביום התשלום".
- 21
- 22 9. עד היום אין אני יודע, הצעתו או דרישתו של מי היתה כי התחייבויות המנוח יעלו על הכתב,
23 ואולם ברור לי כי המנוח בתבונתו ובחוסר שמחתו להוציא כסף שניתן להימנע מלהוציאו
24 (לא רק כלפי התובע), בחר להתחייב היום ולשלם לאחר מותו.
- 25
- 26 10. וכך ובצדק, תיאר התובע בתביעתו את הרלוונטי במסמכים שנחתמו על ידי המנוח מסעיף
27 30 לתביעתו וכדלהלן:
- 28
- 29 **"הסכמי העבודה ומסמכי ההתחייבות לתשלום שכר – הבסיס המשפטי לתביעה**
- 30 30. ביום 2.1.2000 קיימו המנוח והתובע פגישה אשר במהלכה נחתמו שני מסמכים
31 כדלקמן:
- 32 1. התחייבות לתשלום שכר עבודה עבור שירותים שונים – רצ"ב – מסומן "א".
- 33 2. הסכם עבודה בין המנוח ובין התובע – רצ"ב ומסומן "ב".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1
2 **במסמך ההתחייבות לתשלום שכר התחייב המנוח כלפי התובע כדלקמן:** 31
3 "בתאריך 2. לינואר 2000 קיימנו פגישה בה היו נוכחים ל. י. מרחוב ..... וכן ג. י.
4 מרחוב .....
- 5
6 **לאחר שיחה ממצה במצב המתקיים זה כחמש שנים ואשר בו י. ג. למעשה מנהל**
7 **עבור י. ל. את החזקת כל הנכסים אשר בבעלותו למעשה מזה כחמש שנים.**
8
9 **ומאחר ובמשך זמן זה היחסים היו מוסדרים רק בע"פ וההבנות שהיו וההבטחות**
10 **שניתנו לגבי התשלום אשר ישולם בבוא היום ניתנו בע"פ.**
11
12 **ומאחר וי. ג. משקיע זמן רב בניהול שוטף של הנכסים ובנוסף לזמן קיימת גם**
13 **עלות כספית שעולה לי. ג. הרי שהוסכם על ידי שבכל מקרה י. ג. יהיה זכאי**
14 **לתשלום של 5.500 ₪ (חמשת אלפים וחמש מאות ₪) תשלום חודשי החל מחודש**
15 **נובמבר 1994 וזאת כל זמן ש. ג. ינהל את החזקת הנדל"ן של י. וא. ל."**
16
17 **בסעיף 1 להסכם העבודה הוסכם:** 32
18 "מאחר וי. ג. מבצע עבור י. ל. החל מחודש נוב' 1994 עבודות הקשורות בכל
19 השטחים המסחריים והדירות השייכות לי. וא. ל.. ומאחר שעד היום לא שולם
20 שכר כלשהו עבור העבודות שבוצעו על ידי י. ג., וכן לא שולמו לי. ג. הוצאות אשר
21 הוצאו על ידו (רכב, טלפון, מחשב). ומאחר ששני הצדדים מרוצים מהעבודה
22 המבוצעת בפועל על ידי י. ג., החליטו הצדדים למסד את הקשר ביניהם".
23
24 **בסעיף 2 להסכם העבודה הוסכם:**
25 "הוסכם על ידי הצדדים שהסכום לתשלום אותו חייב י. ל. לי. ג. עבור העבודות
26 שביצע י. ג. במשך חמש (5) שנים יחושב כמשכורת 5.500 ₪ לחודש כפול מספר
27 החודשים שי. ג. עבד עבור י. ל."
28
29 **בסעיף 3 להסכם העבודה הוסכם:**
30 "כמו כן הוסכם על ידי הצדדים: י. ג. ימשיך ויבצע את העבודות שביצע עבור י. ל.
31 עד היום והכוללות:
32 א. עריכת מודעות לעיתונים, כתיבת מודעות לתליה במקומות ציבור, כתיבה
33 וחלוקה של מודעות בתיבות דואר.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1 • מסמך התחייבות חתום ע"י המנוח מיום 1.7.2003 שכותרתו: "המשך ואישור
2 התחייבות לתשלום שכר" – מסומן "ד".
- 3 • מסמך חתום ע"י המנוח מיום 23.8.2004 שכותרתו "הבהרה לגבי הבטחת
4 תשלום" – מסומן "ה".
- 5 • מסמך חתום ע"י המנוח מיום 19.9.2006 שכותרתו "הבטחת תשלום בכל מקרה
6 עבור ביצוע עבודה" – מסומן "ו".
- 7
- 8 36. ביום 29.2.2008 כתב המנוח לתובע מסמך (מכתב) המופנה אליו ובו שב ואישר
9 את התחייבות העבר שלו ואף הסדיר את תשלום ההוצאות החודשיות בסך 1000
10 ₪ בחודש והבהיר כי הכספים ישולמו לתובע בכל מקרה ובכל מצב גם מתוך עזבונו
11 וכדלקמן:
- 12 "אני י. ל., מרחוב ..... מאשר, שבמשך השנים למעשה מסוף שנת 1994 אתה
13 מבצע עבורי את החזקת כל נכסי הנדל"ן שלי ושל א. ולמעשה לא שולם לך שכר,
14 וכן לא שולמו לך הוצאות עבור עבודתך במשך כל השנים, וזאת למרות שהובטח לך
15 במשך כל השנים גם שכר וגם הוצאות אשר אני מאשר בזאת שהיו לך, השכר עליו
16 סיכמנו בזמנו עומד על סך 5.500 ₪ צמוד למדד חודש דצמבר 1994 ונושא ריבית
17 הנהוגה בבנק הפועלים עבור משיכות יתר, אני מאשר היום את המשך ההסכם
18 שבינינו ומבטיח לך בזאת שבכל מצב תקבל את המגיע לך. וההוצאות אשר אנו
19 מסכימים עליהם ואשר ישולמו לך עבור כל השנים יעמדו על סך של 1000 ₪
20 לחודש כאשר גם הם יהיו צמודים למדד חודש דצמבר 1994 וישאו ריבית כאמור
21 עבור משיכות יתר בבנק הפועלים. כל הסכום ישולם לך בכל מצב ובכל מקרה
22 וזאת גם אם יהיה צורך מתוך עזבוני".
- 23
- 24 המסמך שכתב המנוח לתובע ביום 29.2.2008 רצ"ב – מזומן "ז".
- 25
- 26 37. ביום 21.10.2009 שב המנוח והתחייב כלפי התובע כי התגמול המלא מצידו עבור
27 כל עבודתו המסורה של התובע לאורך השנים ישולם לו במלואו כפי שהובטח
28 לתובע בתכונים לאורך השנים וזאת גם מתוך עזבונו.
- 29
- 30 המסמך שכתב המנוח לתובע מיום 31.10.2009 רצ"ב – מסומן "ח".
- 31
- 32 38. במתכונת זו שהפכה עם השנים ממתכונת "זמנית" למתכונת קבועה, חידש המנוח

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

1 מדי זמן מה את חבותו ואחריותו הכספית כלפי התובע עד ליום פטירתו במסמכים
2 כדלקמן:

3
4 • מסמך התחייבות מופנה לתובע וחתום ע"י המנוח מיום 23.3.2010 רצ"ב – מסומן
5 "ט".

6 • מסמך התחייבות מופנה לתובע וחתום ע"י המנוח מיום 21.4.2010 רצ"ב – מסומן
7 "י".

8 • מסמך התחייבות מופנה לתובע וחתום ע"י המנוח מיום 14.5.2011 רצ"ב – מסומן
9 "יא".

10 • מסמך התחייבות שכותרתו "הכרה בחוב המצטבר והכרה בתנאים הסוציאליים"
11 מופנה לתובע וחתום ע"י המנוח מיום 26.6.2011 רצ"ב – מסומן "יב".

12
13 39. חשוב לציין כי כתבי ההתחייבות החוזרים ונשנים, כמו גם הסכמי העבודה
14 שחודשו שוב ושוב במהלך השנים, נבעו מרצונו של התובע להבטיח מעל לכל ספק
15 כי התחייבות המנוח לשלם לו את שכרו עומדת בעינה ותקפה חרף חלוף הזמן ועל
16 מנת שלא תתעוררנה בעיות בעתיד מצב בו יבקש התובע לפרוע את חובו מתוך
17 העיזבון.

18
19 11. כך כתב התובע בתביעתו ודומני שלכל ברורה הערתי קודם לכן, ולפיה חפץ המנוח להימנע
20 מתשלום בחייו ולהמירו בהבטחות לעתיד. כך הבין גם התובע ובחר להמר על הסכומים
21 במקום לריב עם המנוח מריבה שמי ידע תוצאותיה.
22 במבחן הצוואה שקיימתי בפסק הדין הקודם, ברור שבתבונה נהג התובע.

23
24 12. כעת ברורה השאלה הניצבת בפניי, לאמור - האם חייב עזבון המנוח בחוב הנובע לכאורה מן
25 ההסכמים דלעיל, שמא פטור הוא מן החיוב, בין מחמת פרעונו (על דרך הצוואה שקויימה)
26 ובין מטעם אחר.

טענות התובע בתמצית

27
28
29 13. התובע טען כי הסכמים יש לכבד ומכח חוות-דעת המומחית, גם אין עורר באותנטיות
30 שלהם.

31
32 14. התובע טען כי פעל משמעותית עבור המנוח שכאמור לא חפץ בחייו להיפרד מכסף.
33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

15. את יתרת טענותיו הקדיש התובע להדיפת טענות הנתבעים מחוסר סמכות עבור בשיהוי והתיישנות, דרך חוסר יריבות, וכלה בטענה כי התמורה ניתנה בתוך גוף הצוואה שקויימה.
- 3
- 4 **טענות הנתבעים בתמצית**
- 5 16. אומר ראשית, כי בכוונת מכוון בחרתי להתעלם מכל התנגדות (דהיינו, בחרתי להתייחס לסיכומים במלואם) לבקשות להארכת סיכומים ולכבדן, אף שהנתבעים הגזימו מאד בהיקף סיכומיהם. מעדיף אני להשלים בחריקת שן עם המצב ולחתור למתן פסק-דין לגופא.
- 8
- 9 17. על פני כ-23 עמודים ולמעלה מ-133 סעיפים טענות הנתבעים, ראשית, כי עסקינן בתובענה לשכר עבודה וככזו התיישנה היא.
- 10
- 11
- 12 18. משם המשיכו הנתבעים וטענו כי התובענה הוגשה בשיהוי ניכר המצדיק דחייתה.
- 13
- 14 19. הנתבעים טענו וניסו להראות באותות ומופתים כי למעשה החלק שניתן לתובע בצוואה אשר קויימה הוא הוא ביצוע ההסכמים עם המנוח.
- 15
- 16
- 17 20. הנתבעים טענו כי ההסכמים הם פרי לחצי התובע שלא בדין כלפי המנוח, ולראיה לשיטתם הסכום הקבוע בהם והעולה עשרות מונים על מה שהיה בשעתו שכר המינימום במשק הישראלי.
- 18
- 19
- 20
- 21 21. הנתבעים טענו כי המנוח (ולא התובע) הוא שניהל ענייניו, גם בעזרת מי מהם ובכל מקרה לא הייתה תרומת התובע דרמטית, רבת זמן, השקעה או משמעותית כדי להצדיק שכר כאמור.
- 22
- 23
- 24 22. הנתבעים טענו כי העלמת המסמכים מהם משך השנים על-ידי התובע (והמנוח), מלמדת על חוסר תום לב, שיטות התובע ולחציו על המנוח. ללמדך, שאין לכבד את ההסכמים, או את התחייבויות המנוח שבכתב כלפי התובע.
- 25
- 26
- 27
- 28 23. הנתבעים פרטו וטענו כי חקירות העדים יש בהן כדי לתמוך בגרסתם.
- 29
- 30 24. הנתבעים טענו, כי המנוחה (רעיית המנוח) לא הייתה שותפה להסכמים ולא הייתה מודעת להם. (לו אחרת היה, לא היו המסמכים נחתמים).
- 31
- 32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1 25. ביתר שאת טענו הנתבעים, כי כאשר נאמר במסמכים תשלום מתוך עזבון משנת 2006, אזי
2 צוואת 2009, 2011 (אותה צוואה) ידעה על החוב. לאמור, זהו התשלום מתוך העיזבון.
3
- 4 26. הנתבעים טענו כי שמירת סודיות המסמכים מפני בני המשפחה והעדר חשבוניות (עסקה?)
5 מצד התובע, מעידים על אי חוקיות.
6
- 7 27. הנתבעים טענו כי המנוח פיתח יחסי תלות בתובע.
8
- 9 28. הנתבעים טענו כי קבלת התביעה, משמעה שהתובע יקבל את רוב העיזבון ובכך תתרוקן
10 הצוואה של המנוח מתוכן, ולכך ודאי לא התכוון המנוח.
11
- 12 **דיון והכרעה**
13 **מהו טיב התובענה**
- 14 29. לא ניתן למעשה לגשת לטענת ההתיישנות שטענו הנתבעים מבלי לסווג את טיב התובענה,
15 בין כחוזית ובין כתובענה שמקומה בגדר דיני העבודה.
16
- 17 30. כזכור, סעיף 39 לכתב התביעה כינה את המסמכים כ"הסכמי עבודה", ואת פעולתו כינה
18 התובע בתביעתו (למשל בסעיף 22), בשם "עבודה".
19
- 20 31. אלא שבסעיפים 48, 49 ו-52 לסיכומים, כינה התובע את תביעתו כ"יחסים עסקיים
21 וחוזיים" בשום מקום לא טענו כלפיהם הנתבעים כי אינם תקפים או כי יש לבטלם.
22
- 23 32. תלי תילים של פסיקה נכתבו בשאלה, מתי מתקיימים בין שניים יחסי עובד-מעביד ומתי
24 אין היחסים עולים לכלל יחסים שכאלו.
25
- 26 33. כלל חופש החוזים מאפשר לאדם ליתן שירותים אישיים (עבודה) לרעהו, לעמול בשרותו
27 ועדיין לא להיחשב כעובד של מקבל השרות (וראה: ע"א 273/80 מדינה נ' כהן, לז(2) 029
28 {פמ"מ – 21/3/1983}).
29
- 30 34. אחד המבחנים לאפיון טיב היחסים יתייחס לשאלה כיצד ראו הצדדים את יחסיהם (וראה:
31 בג"צ 5168/1993 מור נ' בית הדין הארצי לעבודה, (נ) 628 {פמ"מ – 17/11/1996}).
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1 המנוח לא ראה בהסכמים בבחינת יחסי עבודה (שהרי לא דיווח לרואה החשבון שלו על
2 חיובים ולא פתח תיק ניכויים (וראה סיכומי הנתבעים בסעיפים 73-75 ופרוטוקול הדיון
3 מיום 27.10.16 בעמ' 470 – חקירת רואה החשבון) והתובע, בהגישו את תביעתו בכאן
4 ובכנותו את הפעולה עבודה אך היחסים יחסים חוזיים, לא ראה והוא מנוע מלראות את
5 היחסים של המנוח ושלו כיחסי עובד-מעביד.
6
- 7 תוצאת הדברים היא, כי התובע אינו רשאי לעתור לסעדים האופייניים ליחסי עובד-מעביד
8 (פיצויי הלנה למשל), אך דיני עבודה ספציפיים כגון אורכה של התיישנות, אינם מחייבים
9 אותו מעבר למתחייב בתובענה כספית חוזית רגילה.
10
- 11 יודעים אנו כי מתן שרותי עבודה מזכה בשכר ולעיתים, באין נקיבה בסכום אפילו בשכר
12 ראוי ואין הדין מחייב כי פסיקת שכר כזה (למתווך למשל, לרואה חשבון, לעורך דין וכו'),
13 תהא אגב תביעת יחסי עובד-מעביד (או בשיעור של שכר מינימום דווקא).
14
- 15 עצם המילה שירותי עבודה או המילה שכר, אין בהם כדי להפוך את היחסים ליחסי עובד
16 מעביד ולמותחם מעבר לגבולות החוזיים שהגדירו הצדדים, לאמור מסגרת דיני החוזים
17 הכלליים.
18
- 19 למעלה מן הצורך ייאמר, כי זכיית התובע בתביעתו, ככל הכנסה חייבת היא במס כדין, אך
20 חבות מס ודיווח, אין בהם כדי להקים כשלעצמם יחסי עובד מעביד.
21
- 22 אם תרצה תאמר שהתנהלות התובע לאורך התקופה משנת 1994 ועד הגשת התובענה בכאן,
23 כמוה כמחילה על כל טענה בדבר קיום יחסי עובד מעביד. תביעה חוזית איפוא לפנינו.
24
- 25 **התיישנות**
- 26 אומר על אתר כי לא מצאתי בטענה כל ממש. אמנם התיישנות נמנית מיום היווצרה של
27 עילת התביעה, או מן היום בו ניתן היה לדעת במאמץ סביר דבר קיומה (וראה: סעיף 6
28 לחוק התיישנות, תשי"ח – 1958), ואולם צודק התובע כשהוא סבור כי את עילת התביעה
29 יש למנות מיום פטירת המנוח, לאמור יום 3.7.12, ואסביר.
30
- 31 לא זו בלבד שלא מצאתי ראיה לכך כי התובע והמנוח ראו באי תשלום שכר שוטף עוד משנת
32 1994 בבחינת הפרת המוסכם, ההיפך הוא הנכון. ודאי לי כי בין השנים, וכעולה ממכלול
33 העדויות הוסכם כי חובות השכר ישולמו מתוך העיזבון (זהו גם הבסיס לטענת הנתבעים

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1 לפיה יש לראות בזכיית התובע על-פי הצוואה בבחינת פירעון חוב השכר). במילים אחרות,
2 לתובע לא קמה ממילא עילת תביעה לפני פרוס חודש יולי 2012.
3
- 4 ו עוד אזכיר כי מסמכים בעניין זה נערכו בין הצדדים לא רק בנובמבר 1994, אלא גם בשנת
5 2000, 2003, 2001, 2004, 2006, 2008, 2009, 2010 ו-2011. לאמור, כי שוב ושוב הייתה
6 הסכמה חוזית לפיה ישולם השכר כחוב של העיזבון.
7
- 8 בסעיף 5 לסיכומי תאר התובע בפשטות כך :
9
- 10 "מלבד הסכום החודשי בסך 6,500 ₪ (כולל סכום ההוצאות) התחייב המנוח כי כל סכום
11 שלא ישולם במועדו יהפוך להלוואה צמודה למדד חודש דצמבר 1994, וישא ריבית הנהוגה
12 בבנק הפועלים ביום התשלום בפועל.
13
- 14 בכתב ההתחייבות מיום 14.5.11 (נספח י"א לכתב התביעה), התחייב המנוח כדלקמן:
15
- 16 'השכר עליו סיכמנו בזמנו עומד על סך 5.500 ₪ צמוד למדד חודש דצמבר 1994
17 וכל סכום שלא שולם לך /או לא ישולם לך בזמן יישא ריבית הנהוגה בבנק
18 הפועלים עבור משיכת יתר. חישוב הריבית וההצמדה יעשו ביום התשלום בפועל,
19 כמו כן אני מאשר שסכום ההוצאות עליו סוכם הינו 1,000 ₪ לחודש החל מחודש
20 דצמבר 1994 כאשר גם סכום זה צמוד למדד חודש דצמבר וגם סכום זה ישא אותה
21 ריבית והצמדה כמו הסכום המגיע לך עבור העבודה, כמו כן אני מאשר בזאת את
22 המשך ההסכם שבינינו ומאשר לך בזאת שבכל מצב תקבל את המגיע לך ממני
23 וזאת גם במידה ויהיה צורך בכך שהתשלום ישולם לך מתוך עזבוני'. "
24
- 25 אמור מעתה כי שוב ושוב הסכימו המנוח והתובע כי תשלום בחיי המנוח לא יהיה, דהיינו כל
26 עוד לא הלך המנוח לבית עולמו לא החל מרוץ ההתיישנות.
27
- 28 אם תרצה תוכל גם לומר כי הנתבעים אינם יכולים לנוחותם לומר בדיעבד לתובע כי הגיוני
29 יותר היה לתבוע את שכרו בחיי המנוח.
30
- 31 הגיוני יותר לאדם אחר אולי, אך זכותם לחופש להתקשר בחוזה של התובע והמנוח,
32 משמעה שיכלו הם להסכים על תשלום של חוב כלפי העיזבון ולא הנתבעים הם שישללו
33 זכותם זו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1
2 48. דין טענת ההתיישנות להידחות ועל-פי אותה לוגיקה זהו גם הטעם המרכזי לדחיית טענת
3 השיהוי.
4
5 49. בשולי פרק זה אזכיר גם, כי הדין בישראל אינו ממחר להעניק במקרים שאינם מובהקים
6 "ניצחון טכני" של סגירת דלתות בית-המשפט בנימוקי התיישנות ושיהוי, והוא מעדיף
7 הכרעה לגופו של עניין.
8
9 50. מאליו ברור כי תחילת ההליכים, ביום 8.5.13 לעניין הרחבת סמכויות מנהל העיזבון, כי 10
10 חודשים לאחר פטירת המנוח אינה התיישנות.
11
12 **שיהוי**
13 51. את המצב המשפטי לעניין זה ואת היחס בין שיהוי להתיישנות כבר תיארתי גם בעבר כך,
14 אגב תמ"ש (ת"א) 10246-12-09 ד.ל.ג' נ.ב. [פורסם בנבו] (פמ"מ – 6/2/2013), וכך כתבתי
15 שם בנסותי להסביר את הממשק שבין התיישנות לשיהוי:
16
17 "ככלל, יעדיף בית המשפט, שסכסוכים בין בעלי הדין יוכרעו לגופו של עניין ולא יסתיימו
18 בפתרון דיוני פורמליסטי (ע"א 693/83 שמש נ' רשם המקרקעין ואח', פ"ד מ(2) 668 - 671
19 672 [1986]); ע"א 2452/01 אורן, עו"ד נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נח(1) 577, 582
20 [2002]."
21
22 **התיישנות**
23 בהביאי מעט מדברי חברי כב' השופט יחזקאל אליהו אגב תמ"ש (ת"א) 2080-02-12 על
24 האסמכתאות המובאות שם אומר:
25 סילוק התביעה על הסף מחמת התיישנות מצריך זהירות מרובה תוך מתן משקל לזכות
26 החוקתית של הגישה לערכאות (ע"א 2728/06 פלונית נ' מרכז רפואי סורוקה (פורסם
27 במאגרים משפטיים) [פורסם בנבו] ניתן ביום 24.3.2008). מנגד, על בית המשפט לשקול
28 את התכלית ואת הטעמים שבבסיס מוסד התיישנות (ע"א 9413/03 אילן אלנקווה נ'
29 הוועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים (פורסם במאגרים משפטיים) [פורסם בנבו]
30 ניתן ביום 22.6.2008).
31 כב' השופט עמית ניתח ותמצת בע"א 2919/07 מדינת ישראל – הוועדה לאנרגיה אטומית
32 נ' עדנה גיא-ליפל (לא פורסם) [פורסם בנבו] ניתן ביום 19.9.10 (להלן: "עניין גיא ליפל")

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

1 את הטעמים העומדים בבסיס ההתיישנות הדיונית. וכך באו לידי ביטוי הדברים בס' 30
2 לפסה"ד:

3
4 א"א. טעם ראיתי הקשור בקושי ובהכבדה על הנתבע לשמור את ראיותיו
5 לאורך זמן. מטבע הדברים, במהלך השנים מסמכים וראיות אובדים,
6 עדים הולכים לעולמם או מאבדים את זכרונם, מה שעלול לפגוע בהגנתו
7 של הנתבע ולהקשות על בירור האמת העובדתית.

8
9 ב. אינטרס הנתבע לוודאות בדבר זכויותיו וחובותיו בכל זמן נתון,
10 כך שיתאפשר לול כלכל את ענייניו מבלי להידרש להקצות ממשאביו
11 'רזרבה כספית' שמא ייתבע בגין שנים עברו.

12
13 ג. ההנחה היא כי תובע אשר "יישן על זכויותיו" תקופה ארוכה, זנח או ויתר
14 או מחל על תביעתו, ועם חלוף הזמן הולכת ומתבססת הציפיה של הנתבע
15 כי לא ייתבע.

16
17 ד. מנקודת מבט המערכת המשפטית, ראוי להקדיש את משאבי השיפוט
18 לעניינים שבהווה ולא לשחת זמנה על עניינים שאבד עליהם הכלח.
19 קציבת תקופת ההתיישנות תמרצת תובעים לא לישון על זכויותיהם
20 ולהגיש תביעתם ללא עיכוב.

21
22 ה. להסדרי ההתיישנות יש השפעה החורגת מהצדדים הישירים
23 להתדיינות, במיוחד על המדינה, יצרנים, ספקי שירותים ומבטחים. כך,
24 לדוגמה, הארכת תקופת ההתיישנות עשויה להשפיע על גובה הפרמיה
25 בחוזה ביטוח ועל מחירי מצרכים ושירותים ומכאן שלהסדרי ההתיישנות
26 השלכה על רווחתם של פרטים רבים בחברה".

27
28
29 בסעיף 29 לפסה"ד גיא ליפל הנ"ל קבע כב' השופט עמית:

30
31 "בפסיקה ניתן להבחין בנטייה לפרש בצמצום את תחולה של טענת ההתיישנות,
32 לפחות ברטוריקה של הדברים, כיוון שההתיישנות פוגעת בזכות החוקתית של
33 הגישה לערכאות ומונעת מהניזוק לממש את זכותו המהותית (ראו: ע"א 2242/03

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1 אברהם נ' רשאד ([פורסם בנבו] 18.7.2005); ע"א 2387/06 פלונית נ' טבע תעשיות
2 פרמצבטיות בע"מ ([פורסם בנבו], 31.8.2008) (להלן: "עניין טבע תעשיות");
3 עניין פלונית, בפסקה ו' והאסמכתאות שם, עניין אלנקווה). עם זאת, יש הגורסים
4 כי את חוק ההתיישנות, כמו כל חוק אחר, אין לפרס לא באופן מצמצם ולא באופן
5 מרחיב, אלא על פי תכליתו (הנשיא ברק בע"א 8301/98 אנואר נ' ש.א.פ. בע"מ
6 פ"ד נו(3) 345 (2002)). גישת הביניים גורסת כי יש לפרש את הסדרי ההתיישנות
7 באופן מצמצם נוכח חשיבות זכות הגישה לערכאות, אך זאת בנסיבות המתאימות:
8 מקום בו היה הצדק סביר להשתוות בהגשת התביעה, לא נפגעה זכותו של הנתבע
9 להתגונן ואין בכך פגיעה באינטרס הציבורי לסיים מחלוקות (ראו דברי השופטת
10 (כתוארה אז) בייניש ברע"א 9041/03 עבדו בטחיש נ' מדינת ישראל – משרד
11 הבטחון [פורסם בנבו], 16.8.2005). הצעת החוק נקטה גישה מאוזנת בין התובעים
12 לנתבעים, כפי שעולה מהמבוא להצעת החוק (רע"א 187/05 נסייר נ' עיריית נצרת
13 [פורסם בנבו, 20.6.10] (להלן: "נסייר")).
14
15 52. הואיל וכך, צריך לומר בשניים: ראשית כי לא מצאתי כל ביסוס לסברה ולפיה נגרם נזק
16 ראיתי ממשי.
17 לכל ניחוש ולפיו, אילו הייתה התובענה מוגשת בחיי המנוח או רעייתו היו אלו מתנגדים,
18 אין כל ראיה. לא ברור מה היה בסיס ההתנגדות ואם זו מצליחה הייתה.
19
20 53. שנית, ההלכות הנוגעות בשיהוי, עניינן בהגינות ובמניעת עיוות דין. מה צדק יש בדחיית
21 התובענה בשל "שיהוי" באין תביעה בחיי המנוח, שעה שנהיר לי כי המנוח סיכם שדרישה
22 תוגש רק לאחר פטירתו. למעשה, טענת הנתבעים נגועה בחוסר תום-לב דיוני, שהרי לדידם
23 לא ניתן לתבוע בחיי המנוח (מוקדם מידי), ולא ניתן לתבוע אחרי פטירתו (שיהוי).
24
25 54. יהא זה גם חוסר צדק מובהק לומר לתובע, סוכם כי תתבע מן העיזבון וכי זו האפשרות
26 היחידה שניתנה לך (להבדיל מן המנוח שרשאי היה לפרוע גם קודם לכן) וכעת לא תתבע
27 בשל "שיהוי". והרי צדק והגינות הם בבסיס שיקולי קבלת או דחיית טענת שיהוי.
28
29 55. אם ניתנה על-פי המוסכם לתובע הזכות לתבוע רק לאחר הפטירה, לא ימצא מקום לטענת
30 שיהוי ודינה להידחות.
31
32 **אשת המנוח**
33 56. אזכורה של אשת המנוח בסיכומי הנתבעים מצריך מספר הערות.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1 הראשונה שבהן תסבור כי יכול גם יכול והמנוחה הייתה ערה לשירות שהעניק התובע ולא
2 נמצאה ראייה כי התנגדה לשרות זה, ידעה או לא ידעה אודות סיכומי בעלה והתובע,
3 ובנסיבות אלו נתפסת היא (ועזבונה אחריה) כמי שמחלו על כל דרישה מן התובע (וראה:
4 פשר (חי') 591-02 עו"ד פישנהדלר נ' חיים {פמ"מ – 10/12/2008}).
- 5
- 6 חובות כמו גם זכויות שאינן "חוב אישי" משותפים לבני זוג ממש כמו זכויות, זולת אם לא
7 נתבעו (וראה: רע"א 8791/00 שלם נ' טווינקו, סב(1) 165 {פמ"מ – 13/12/2006}). והרי
8 המנוחה, שנים על שנים, לא בחרה להתערב ביחסי המנוח והתובע ולנתק עצמה מהם.
- 9
- 10 אמור מעתה כי אין שום נפקות לאמירה של הנתבעים ולפיה "לו ידעה אשת המנוח הייתה
11 היא מתנגדת".
- 12
- 13 **הכמת ההסכמים על-ידי התובע**
- 14 59. מקבל אני כנכונה את טענת הנתבעים ולפיה לא שיתף התובע (גם לא המנוח) מי מהם
15 בהסכמים נשוא התובענה.
- 16
- 17 60. אלא שעדיין ניצבת השאלה, האם יש חובה כלשהי שבדין על התובע לשתף את הנתבעים
18 במידע בטרם הגיש תביעתו, ולדעתי, אין חיוב בדין לגילוי שכזה. הנתבעים גם לא הצביעו
19 על מקור חוקי שיתמוך בטענתם.
- 20
- 21 61. על קיום ההסכמים והאותנטיות שלהם אין איש עורר.
- 22
- 23 62. אין איש עורר על כך שלא רק התובע לא שיתף את הנתבעים בפרטים, כך בחר גם המנוח.
- 24
- 25 63. מסעיף 73 לסיכומיהם כתבו הנתבעים כך:
- 26
- 27 "73. במסגרת עדותו, ציין רו"ח ז., כי למנוח לא היה אף "עובד" וכי הוא מעולם לא
28 התבקש להכין תלוש משכורת למישהו. עוד ציין רו"ח ז., שהייתה איזו "גברת"
29 שביצעה עבור המנוח את עבודת הנהלת החשבונות, אך פרט לכך איש לא "עבד"
30 אצל המנוח.
- 31
- 32 74. בהמשך חקירתו ציין רו"ח ז. עובדה ידועה, לפיה, אם לאדם כלשהוא יש זכות
33 לקבל "שכר", הדבר אמור לקבל ביטוי ברישום כלשהוא ובהמשך הבהיר כי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1 כוונתו לתלושי שכר ותיק ניכויים במס הכנסה. עוד ציין בהמשך חקירתו, כי
2 הזכות לקבל שכר מחוייבת בדיווח לרשויות המס, לביטוח לאומי וכמו כן יש
3 לשלם בגינה מס בריאות.
4
- 5 75. משנשאל רו"ח ז., האם אי פעם, בדיווחים שהוכנו על ידו עבור המנוח או עבור
6 החברה שהייתה בבעלות המנוח ורעייתו, דווח התובע כמי שזכאי לקבל שכר?
7 השיב הוא בנחרצות: 'לא'.
8 וכאשר הוא נדרש להסביר האם הדבר נובע משום שהמנוח לא אמר לו, או שהוא
9 אמר לו אבל ביקש לא לרשום את הדברים? הוא השיב בנחרצות: 'י. ל. לא אמר לי
10 אף פעם'. [ראה פרוטוקול מיום 27.10.16 עמוד 470 כולן].
11
- 12 76. וכאילו לא די בכך, אזי בהמשך חקירתו, ציין רו"ח ז., כי מעולם לא ראה
13 'הסכמים, הסכמי עבודה או התחייבויות' לשלם שכר מהמנוח לתובע [ראה
14 פרוטוקול מיום 27.10.16 עמוד 471 שורות 3-1].
15
- 16 77. או אז, העלה רו"ח ז., בתשובה לשאלה שנשאל, טיעון ונימוק שיכול ללמד על
17 הדרך שבה ראה המנוח את התחייבותו כלפי התובע. רו"ח ז. ציין, כי לו היה יודע
18 על אודות קיומם של הסכמים אלו, היה טורח להזהיר את המנוח מפני האפשרות
19 שאם חס וחלילה יקרה משהו ל"עובד" שלו שעה שאין לו כיסוי ביטוחי הוא
20 "יאכל אותה בגדול" [ראה פרוטוקול מיום 27.10.16 עמוד 471 שורות 9-11].
21 ברי, כי אופיו של המנוח, כפי שתואר בהרחבה על ידי כל בעליה דין בתיק זה
22 (קפדון, דקדקן, דעתן, זהיר, ישר ונבון) אינו מתיישב עם הסתרת קיומו של
23 "הסכם עבודה" מרו"ח שלו. וכי מדוע עליו להסתיר את קיומו של "הסכם
24 העבודה" שיש לו עם התובע מהאיש שכל הסודות העסקיים של המנוח ממילא
25 ידועים לו???
- 26 מכאן, שאף המנוח לא ראה באותו "הסכם עבודה" וב"תזכורות" שעליהן החתים
27 אותו התובע מעת לעת, כדבר אמיתי העומד בפני עצמו. מנגד, מבחינה רעיונית,
28 נמלך המנוח בדעתו להוקיר לתובע תודה על עמלו עבורו, וזאת אכן עשה בעצם
29 הכללתו בצוואתו".
30
- 31 64. אם תרצה תאמר כי התובע והמנוח, כל אחד על-פי אופיו וטעמיו, בחרו להסתיר יחסיהם
32 שבכתב מן הנתבעים וזכותם המלאה הייתה לעשות כן.
33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1 העובדה שיוורשים פוטנציאליים לא קיבלו מידע עסקי בחיי המנוח, אין בה לעלות או
2 להוריד, שהרי לנתבעים לא הייתה שום זכות שבדין לדעת.
3
- 4 בסעיף 31 לסיכומיהם כתבו הנתבעים כך :
5 "אין ספק, כי לו ידעו יורשי המנוח באותה עת, כי בכוונת התובע להגיש בבוא היום, לאחר
6 שהמנוח ילך לעולמו, תביעת שכר כנגד עיזבון המנוח, היו עושים כל לאל ידם כדי לשכנע
7 את המנוח לשלם לתובע את שכרו במועדו ולא להותיר לעיזבון להתמודד עם תביעת ענק
8 שבזו, המתייחסת ל-20 שנות עבודה לכאורה!".
9
- 10 מהו שטוענים הנתבעים? אילו היה לנו מידע שלא הייתה חובה לשתף אותנו בו, היינו
11 מתאמצים לגרום לתשלום על-ידי המנוח ובכך מגדילים את היקף ירושתנו.
12
- 13 אלא שזכותם המלאה של המנוח והתובע הייתה לבחור לדחות את התשלום ולהתעלם מן
14 האינטרסים של הנתבעים.
15
- 16 **היקף העבודה שביצע התובע**
- 17 תמצית טענת הנתבעים בעניין זה היא למעשה כי הסך שסוכם והובטח, אינו תואם את
18 שבוצע בפועל, ובמילותיהם למשל בסעיף 26 לסיכומים :
19 "כמו כן, מדוע הסכים המנוח לחתום על "הסכם עבודה" בזמנו, המזכה את התובע בשכר
20 הגבוה פי 4 משכר המינימום?".
21
- 22 יכולתי להכביר הסברים ולפיהם סביר שתשלום נדחה יהא יקר יותר מתשלום שכר מידי,
23 יכולתי לומר שמשרה של "עוזר אישי" מצדיקה יותר משכר מינימום, יכולתי להסביר
24 שליווי לא רק עסקי אלא גם לרופאים וכו' הוא יקר יותר משכר מינימום אפילו לעובד זר,
25 יכולתי לומר כי העסקת גבר בשנות החמישים לחייו, איש קבע בדימוס, אינה סבירה בשכר
26 מינימום ועוד, אך למה לי?
27
- 28 אין לי גם שום צורך (לא לעניין שיהוי ולא לכל עניין אחר) למדוד את ההיקף המדויק של
29 העבודה שביצע התובע בפועל ואסביר.
30
- 31 איש אינו חולק על כך כי התובע שהה, אם יותר ואם פחות, לעזרת המנוח עד פטירתו ומשנת
32 1994, ולפחות ליווה אותו רבות.
33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

73. איש אינו חולק על קביעת הנתבעים בסיכומיהם כי המנוח דעתן היה וקפדן, גם לא נוח לפיזור כספים. אמרתי בשעתו כי דומה שהמנוח העדיף תמיד ליתן הבטחות ולא כסף.
74. במילים אחרות, בכל עת יכול היה המנוח לחזור בו במפורש מן ההסכמים, לבטלם וכו'. המנוח בחר שלא לעשות כן, ומכאן שבין אם עבד התובע רב או מעט, ההסכמים מחייבים הם, וממילא אין הם נוקבים בגבול שיעור שכר או בחובת היקף עבודה.
75. לו הייתה התובענה מבקשת שכר ראוי ושומתי, יכול ולהיקף עבודתו של התובע בפועל הייתה נפקות, אלא שבכאן יש הסכם מפורש וקצוב אשר למגיע לתובע ובסכום שלא ניתן לטעון ליותר ממנו או לפחות ממנו, והסכמה כזכור יש לכבד.
76. נאמר איפה בשולי הדברים, כי גם לעניין זה לא נגרם נזק ראייתי לנתבעים, בשל אי יכולתם לחקור את המנוח אודות היקף העבודה.
- "התובע סירב משיקוליו ליטול שכר"**
77. בסיפא לסעיף 30 לסיכומיהם כתבו הנתבעים:
- "בהקשר לכך ראוי לציין, כי במהלך שמיעת העדויות בתיק זה, כמו גם בסיבוב הקודם שנערך בין הצדדים בין כתלי בית-המשפט, התברר, כי המנוח הציע מס' פעמים לתובע תשלום שכר עבור עזרתו, אך התובע סירב משיקוליו ליטול שכר. אודות כך, ידעו חלק מבני משפחתו של המנוח בזמן אמת ועל כך העידו הם (י. ב., א. ר., מ. ר. – ששניים מהם כלל אינם נמנים על יורשי המנוח)."**
78. קשה להבין "איך ידעו" הנתבעים לטענתם על קיום חובת תשלום בחיי המנוח, זאת על-פי טענתם כאן, ואיך "לא ידעו" הנתבעים אודות עניין זה באשר טוענים הם להכמנת ההסכמים.
79. כך או אחרת, גם אם אמר התובע למנוח כי לא ייטול שכר בחייו ודחה הצעת המנוח לשלם לו לאלתר, אין בכך לא הפרת המוסכם, גם לא להסביר מדוע לא התעקש המנוח או נתן הודעה בדבר הפסקת ההעסקה לו רצה בכך, או מדוע לא כפה הוא קבלת תשלום על התובע.
- ההיווהסכמים תוצאה של "השפעה בלתי הוגנת" או "לחץ" מצד התובע**
80. כתבו הנתבעים בסעיף 57 לסיכומיהם, בין השאר, כך:
- "...המנוח היה חזק על חלשים ומאז חלש אל מול חזקים."**

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1 כך, המנוח שלט ביד רמה בא. ר., באופן שדרש ממנה כי תחליף את אמה בעבודת הנהלת
2 החשבונות אצלו, תוך שעבור עבודתה הוא החליט שהיא זכאית להחזר נסיעות בלבד בסך
3 500 ₪ לחודש. בדומה, הוא קבע שנים קודם לכן, שש. ר. תנהל את חשבונותיו. בדומה,
4 למדנו כי גם במרקם היחסים הזוגי שהיה לו עם רעייתו, הוא שלט ביד רמה וקבע מה
5 יעשה איתה וכיצד היא תטופל (בהקשר לכך שמענו מפי התובע עצמו תיאורים ביזאריים),
6 ובהמשך הוא שזימן אליו את פ. ש. וע. ב. והודיע להן כי הן תנהלנה את עזבונו.
7 מנגד, בכל הנוגע לתובע, אפף את המנוח פחד וחשש תמידי, באופן שלא מצאנו אפילו פעם
8 אחת בה המנוח כפה את דעתו בעניין כלשהוא על התובע (ובשים-לב שאי תשלום שכרו של
9 התובע במועד, נעשה בהסכמת התובע ולהבנתנו אף ביוזמתו).
10 אך בשל כך, חתם המנוח על המסמכים שהתובע ניסח, הגם שאין בהם שום היגיון, לא
11 כלכלי, לא מהותי ואף לא תחבירי. היעלה על הדעת שבשנת 1994 המנוח חויב לשלם
12 לתובע שכר חודשי שהוא פי 4 מ"שכר המינימום" ובחלוף 20 שנים המנוח מחויב לתובע
13 בגין אותו שכר נומינלי שנשחק בינתיים בכ-90% במהלך אותן שנים ובכל זאת תמורת
14 אותה עבודה???
- 15 אכן, המנוח היה קפדן, חכם ודיקדק בפרטים, וזוהי קרוב לוודאי הסיבה האמיתית שהוא
16 הסכים לחתום כלאחר-יד על כל המסמכים שהתובע ערך והדפיס..."
- 17
- 18 81. לא תמיד קל להבין מה טוענים הנתבעים. האם טוענים הם להשפעה בלתי הוגנת, שמא
19 טוענים הם לבטלות המסמכים מכח דיני החוזים.
20
- 21 82. בסעיף 133 (א) לסיכומיהם טענו הנתבעים, כי המנוח פיתח יחסי תלות בתובע. בסעיף 133
22 (ד) טענו הם כי המנוח חתם בשל "אילוצים".
23
- 24 83. על הכל מקובל כי בטלות מחמת השפעה בלתי הוגנת היא טענה בתחום דיני הירושה כטענה
25 לבטלות צוואה (וראה: ת"ע (ת"א) 17601-09-14 א.ע. נ' ס.ל. {פמ"מ – 27/11/2016}), והיא
26 אף זולגת לתחום דיני המתנה (וראה: תמ"ש (חי') 22770/05 פלונית נ' אלמוני {פמ"מ –
27 3/6/2007}), אלא שבכאן יש הסכמים בתמורה (טורח תמורת שכר) ומה לזה ולטענת
28 השפעה בלתי הוגנת.
29
- 30 84. אומר כי גם לו הייתה הדוקטרינה חלה בענייננו, לא הייתה טענת "השפעה בלתי הוגנת"
31 מתקבלת, שהרי איש אינו כופר בכך שמדובר בהסכמים שנמשכו על פני כ-18 שנה, רוב, אם
32 לא כל הזמן, היה המנוח במיטב חושיו ואונו.
33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1 85. זאת ועוד, המנוח אמנם ערירי היה אך היה לו קשר עצמאי עם נוספים בהם רואה החשבון
2 שלו וכן הנתבעים ו/או מי מעדיהם, שאף נגעו בכספיו, ניהלו חשבונותיו ועסקיו. לטענת
3 ההשפעה הבלתי הוגנת אין בסיס בענייננו.
4
- 5 86. אשר לפן החוזי, גם בזאת לא מצאתי ממש.
6
- 7 87. לא שוכנעתי (ההיפך הוא הנכון), כי המנוח היה במצב נפשי שאיפשר אילוצו לחתום ושוב
8 ושוב לאשרר את ההסכמים על פני כל השנים, ולמעשה לא באה בפני שום ראיה ממשית
9 ולפיה היה המנוח תלוי בתובע, או כי התובע אחז בידו מנוף לחץ לשם אילוץ, תוך שלתובע
10 לא הייתה הזדמנות (18 שנה) להתנער מן ההסכמים.
11
- 12 88. טענת הנתבעים כי תנאי ההסכמים לדעתם אינם סבירים, ברור כי אין בה די על מנת שלא
13 אכבדם. לא הנתבעים אלא צדדי ההסכמים (התובע והמנוח) הם החופשיים לבחור מה סביר
14 בעיניהם ומה לאו.
15
- 16 89. אם כך אולי מכוונים הנתבעים לעילות אחרות לאמור:
17 א. "עושק" – לפי סעיף 18 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973 (להלן: "חוק
18 החוזים").
19 ב. "הטעייה" – לפי סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי).
20 ג. "העדר תום לב" לפי סעיפים 12 ו-39 לחוק החוזים (חלק כללי).
21
- 22 90. סעיף 18 לחוק החוזים קובע:
23 "מי שהתקשר בחוזה עקב ניצול שניצל הצד השני או אחר מטעמו את מצוקת המתקשר,
24 חולשתו השכלית או הגופנית או חוסר נסיונו, ותנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה מן
25 המקובל, רשאי לבטל את החוזה".
26
- 27 91. בבסיסה של עילת העושק קיימים שלושה יסודות מצטברים, שבהתקיימם יחדיו, רשאי צד
28 לחוזה לבטלו, ואלו הם:
29
- 30 א. מצבו הירוד של הנעשק, דהיינו, מצוקתו, חולשה שכלית או גופנית או חוסר ניסיונו
31 במועד כריתת החוזה.
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

ג. התנהגות העושק - ניצול מצבו של הנעשק על ידי העושק על מנת לגרום לו להתקשר בחוזה, דהיינו קשר סיבתי בין התנהגות העושק להתקשרותו של הנעשק בהסכם.

ג. היותו של ההסכם בלתי סביר וחורג מן המקובל.

(ראה: ע"א 4839/92 גנז נ' כץ, מח(4) 749 {פמ"מ – 28/9/1994}).

92. יסודותיה של עילת העושק אינם רק יסודות מצטברים, הם גם שלובים זה בזה כ"כלים שלובים". (ראה: ע"א 403/80 סאסי נ' קיקאון, לו(1) 762 {פמ"מ – 3/9/1981}). קיימת תלות הדדית ביניהם וככל שקיומו של אחד מהם יוכח בעוצמה רבה יותר, יקטן הצורך בהוכחת היסודות האחרים (ראה: ע"א 3156/98 בן ישי נ' ויינגרטן, נה(1) 939 {פמ"מ – 30/12/1999}). עם זאת, ברור שנדרש קיומם של כל אחד מהתנאים הללו בעוצמה רבה לשם הוכחת העילה. וכך נפסק:

"אין כדי להמעיט מן הדרישה כי כל אחד מן היסודות האלה יתקיים במלוא תוקפו. קיומן של מצוקה קשה של המתקשר או "חולשה" חמורה אחרת שלו אינן גורעות מן הצורך להצביע על קיומם של תנאים "הגרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל". תנאים חמורים במיוחד אינם מיייתרים את הצורך בקיומם של מצוקה, חולשה שכלית או גופנית או חוסר ניסיון, כשהם כבדי משקל, ואינם פוטרים את הטוען לעושק להוכיח את מודעותו של הצד האחר לחולשותיו או למצוקתו. מקום שבו אחד מיסודותיה של העילה מוצא לו ביטוי חמור במיוחד, מוקל לעתים הנטל הראייתי הרובץ על המבקש להוכיח את קיומם של היסודות האחרים, אך בכך אין כדי להמעיט מן הדרישה כי גם היסודות האחרים יתקיימו במלואם" כי מצוקת המתקשר תהא מצוקה חמורה, וכי תתקיים מודעות מלאה לה אצל המתקשר האחר. "עילת העושק מביאה לתוצאה קיצונית, באשר היא מאפשרת לצד לחוזה שאינו חסר דעה או פסול-דין, שחתם על חוזה מרצון, לבטל את החוזה, בשל כך שדעתו לא הייתה מיושבת עליו לחלוטין" (הנשיא שמגר בע"א 11/84 רבינוביץ נ' שלב – הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ [2], בעמ' 541). לפיכך "הצטברות יסודותיה של עילת העושק חשובה וחיונית היא" (שלו בספרה הנ"ל [23], בעמ' 253), ואין לגרוע מן המשקל הנדרש לגבי כל אחד מהם". (וראה: עניין בן ישי, לעיל).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
93. על פי הפסיקה, על האיש להוכיח כי מצבו הנפשי היה קשה באופן אשר הסיט או שיבש את שיקול דעתו סטייה של ממש, קרי "מצב של חומרה ושקיעה ולא אך קושי ארעי או חולף". וכך נקבע על-ידי כב' השופט ג'ובראן בע"א 9207/04 יוסף כמיסה נ' גרטלר (פמ"מ – 14/8/2008) לאמור:
- "יש לציין, כי המצוקה, החולשה השכלית או הגופנית של המתקשר, כמו גם חוסר ניסיונו, חייבים להיות כבדי משקל "ועל בית המשפט להשתכנע שפעלו את פעולתם על העשוק והסיטו את שיקול-דעתו סטייה של ממש מנתיבו הנכון" (ראו דברי השופט י' טירקל בע"א 403/80 סאסי ואח' נ' קיקאון, פ"ד לו (1) 762) "מצוקה משמע מצב של חומרה ושקיעה ולא אך קושי ארעי או חולף" (ראו דברי המשנה לנשיא (כתוארו אז) מ' אלון בע"א 719/78 איליט בע"מ נ' אלקו בע"מ, פ"ד לב (4) 673 בעמ' 685). אין די בעובדה, שהמתקשר נתון ללחץ חברתי-משפחתי וללחץ אישי-פנימי, המעמידים אותו במצב רגשי ונפשי לא קל (ראו דברי השופט י' קדמי בע"א 4839/92 גזו נ' כץ, פ"ד (4) 749, בעמ' 756)".**
94. אמרתי כי לטעמי לא היו תנאי ההסכמים גרועים במיוחד, בעיקר כאשר מדובר גם בהלנת שכר על פני עשרות בשנים. גם לא מצאתי כי על פני השנים היה מצב המנוח ירוד או כי התנהגות התובע והיא בלבד, היא זו שגרמה למנוח להתקשר בהסכמים שהניבו לו שירות על פני שנים ללא הפחתה בהכנסותיו השוטפות.
95. בהלכי בעקבות פרשת "קיקאון", אומר כי הנתבעים בוודאי לא הרימו את הנטל המוטל עליהם להוכיח כי המנוח לא הבין את שהוא עושה, או כי גמירות הדעת שלו נפגעה כדי אי יכולת שיקול.
96. סבור אני שהנתבעים גם אינם יכולים לטעון לטעות או הטעיה.
97. לכולנו ברור כי גם אם לשיטת הנתבעים הייתה ההתקשרות לא כדאית כלכלית, אזי טעות בכדאיות עסקה אינה טעם לביטול הסכם (וראה: ע"א 9447/06 פוקס נ' אלבס {פמ"מ – 25/3/2008}).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

98. קיומן של עילות הטעות והטעיה

סעיפים 14(א)(ב) ו-15 לחוק החוזים (חלק כללי) קובעים:

14. (א) "מי שהתקשר בחוזה עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה והצד השני ידע או היה עליו לדעת על כך, רשאי לבטל את החוזה.

(ב) מי שהתקשר בחוזה עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה והצד השני לא ידע ולא היה עליו לדעת על כך, רשאי בית המשפט, על פי בקשת הצד שטעה, לבטל את החוזה, אם ראה שמן הצדק לעשות זאת; עשה כן, רשאי בית המשפט לחייב את הצד שטעה בפיצויים בעד הנזק שנגרם לצד השני עקב כריתת החוזה".

15. מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאת הטעיה שהטעהו הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה; לעניין זה, "הטעיה" - לרבות אי-גילויין של עובדות אשר לפי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה על הצד השני לגלותן".

99. יסוד ידיעת הצד השני על הטעות היסודית הוא המבחין בין הוראות סעיף 14(א), לבין הוראותיו של סעיף 14(ב) לחוק החוזים, והוא גם המסביר את תוצאתן השונה של עילות הביטול שבסעיפים אלו. רק מי שטעותו היתה ידועה לצד השני, זכאי לבטל בעצמו את החוזה, בעוד שמי שטעותו לא היתה ידועה לצד השני, תלוי בעניין הביטול בהפעלת שיקול דעתו של ביהמ"ש.
(ראה: פרופ' ג. שלו, דיני חוזים - החלק הכללי, שם, בעמ' 282-285).

100. טעות בדיני חוזים היא מחשבה או אמונה של צד לחוזה, שאינה תואמת את המציאות. כאשר טעותו היסודית של צד אחד ידועה לצד השני, רשאי הטועה לבטל את החוזה. ה"טעות" היא הערכה שגויה של מציאות הדברים האמיתית. מקום שאדם פועל על-פי מציאות מדומה, הרי שלרצונו המתלווה לפעולה עלול להתלוות פגם. "טעות היא, איפוא,

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1 פגם תודעתי (קוגניטיבי) ברצון". (ראה: ע"א 8972/00 שלזינגר נ' הפניקס, נו(4) 817 {פמ"מ
2 – 19/5/2003}).
- 3
4
- 5 101. עילת הביטול בשל טעות ידועה, מעוגנת בסעיף 14 לחוק החוזים, ואלו הם יסודותיה: קיום
6 חוזה, קשר סיבתי הצריך להתקיים באופן סובייקטיבי בין הטעות לבין ההתקשרות בחוזה
7 (הטעות צריכה להיות הגורם להתקשרות בחוזה), יסודיות הטעות (מבחן אובייקטיבי לפיו
8 ניתן להניח שלולא ארעה הטעות, הצד הטועה לא היה מתקשר בחוזה) ולעניין סעיף 14(ב) –
9 העדר ידיעת הצד השני, בנוסף לשלושת היסודות הללו. (ראה: שלו, שם).
- 10
- 11 102. על פי הפסיקה, על הטוען לטעות, חלה החובה להוכיח בראש ובראשונה כי הצד שכנגד ידע,
12 או היה עליו לדעת על הטעות (סעיף 14 לחוק), ואם עסקינן בהטעיה הרי שהצד הטוען לה,
13 נדרש להצביע על הטעות הנטענת על ידו ולהוכיח את רכיב ההטעיה, היינו, שיש להוכיח כי
14 הצד שכנגד הציג מצג שווא מטעה בפני הטוען להטעיה (סעיף 15 לחוק), וכן את מרכיב
15 הקשר הסיבתי שבין ההטעיה לבין ההתקשרות בהסכם (ראה: ע"א 1581/92 ולנטין נ'
16 ולנטין, מט(3) 441 {פמ"מ – 13/4/1995}).
- 17
- 18 103. עוד נקבע בפסק-הדין בעניין ולנטין כי:
19
20 **"מכנה משותף יש לטעות ולהטעיה בנקודת המוצא: אין מקום לדבר על טעות או**
21 **על הטעיה, אלא אם אדם "התקשר בחוזה עקב טעות". משמע, החוק מציב תנאי**
22 **כפול: ראשית, שהייתה טעות; שנית, שהטעות גרמה להתקשרות בחוזה. לפיכך**
23 **צריך להקדים ולבדוק מה הייתה טעותו של המערער, ולאחר מכן להוסיף ולבדוק**
24 **אם הוא התקשר בחוזה עם המשיבה עקב טעות זאת".**
- 25
- 26 104. בהתייחס לעילת הביטול בשל ההטעיה נקבע ברישא של סעיף 15 שיש צורך בהתקיימותם
27 של ארבעה יסודות לשם הוכחת העילה - קיומו של חוזה, קיומה של טעות, קיומה של
28 הטעיה מטעם צד לחוזה או אחר מטעמו וקיומו של קשר סיבתי כפול- בין ההטעיה לטעות
29 ובין הטעות להתקשרות בחוזה. (ראה: ע"א 10745/06 אזולאי נ' המכללה האקדמית אורט
30 ע"ש סינגאלובסקי- פולק ת"א, {פמ"מ – 13/7/2009}). מכאן, אין דרישה ליסודיות
31 הטעות.
- 32
- 33 105. על הטוען טענות של טעות והטעיה מוטל הנטל להוכיח את התשתית העובדתית והראייתית
34 לכלל התנאים המצטברים העומדים בבסיס טענותיו:
23 מתוך 34

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1
- 2 א. קיומה של טעות חמורה ומהותית, היורדת לשורשה ומהותה של העסקה.
- 3
- 4 ב. קשר סיבתי בין הטעות לבין התקשרותו של הטועה בהסכם. דהיינו: יש להוכיח כי
- 5 הטעות היא הגורם להתקשרות, ולולא הטעות לא היה הטועה מתקשר בחוזה.
- 6 לעומת זאת, טעות שנפלה במהלך מו"מ לכריתת החוזה, אך לא הניעה את
- 7 ההתקשרות, לא תהווה עילה לביטולו.
- 8
- 9 ג. ידיעתו האובייקטיבית של הצד השני על הטעות שנפלה אצל המתקשר עמו בהסכם.
- 10 הדעה הרווחת בפסיקה היא, כי ידיעת הצד השני מתייחסת לעומק הטעות וליסודיות
- 11 הטעות גם יחד.
- 12 (ראה: שלו, שם, בעמ' 285-282).
- 13
- 14 106. אף אחת מן הדרישות הנ"ל אינה נטענת או מתקיימת. בענייננו נותרו איפה הנתבעים עם
- 15 טענה לחוסר תום לב.
- 16
- 17 107. אלא שכאמור גובה הסכום שבהסכם או הסתרת ההסכמים מן הנתבעים, אינם חוסר תום
- 18 לב בכלל, והרי ממילא חוסר תום הלב צריך להיות מופנה כלפי המנוח.
- 19
- 20 108. אין בידי לקבל איפוא את טענת הנתבעים לביטול ההסכמים.
- 21
- 22 האם שולם המגיע על דרך הצוואה שקויימה
- 23 109. בעניין זה טמונה טענת ההגנה המרכזית של הנתבעים הגורסים למעשה כי לא רק שהתובע
- 24 קיבל המגיע לו על דרך הצוואה שקויימה, אלא גם שלכך התכוון המנוח.
- 25
- 26 110. כתבו הנתבעים, מסעיף 60 לסיכומיהם, בין השאר, כך:
- 27
- 28 "כב' בית המשפט מופנה לתצהיר עדותה הראשית של א. ר., סעיפים 24-26, שבדומה לכל
- 29 שאר האמור בתצהירה, לא נסתרה ולא הופרך בחקירתה הנגדית, וכך היא ציינה:
- 30 סעיף 24 - 'אבקש להדגיש ולציין כי דודי אמר לי במפורש מספר פעמים, כי למרות ש.ש. ג.
- 31 אינו נמנה על האחיינים, לא שלו ולא של א., הוא מתכוון לכלול אותו בצוואתו כירש, וזאת
- 32 כהוקרת תודה על העזרה והעבודה שהוא עשה עבורו...'

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

1 סעיף 25 - 'אציין כי כמי שטיפלה בהנהלת החשבונות של דודי, ידעתי ש. אינו מקבל שכר
2 עבור העזרה שהוא נותן לדודי. הדבר לא נראה לי תמוה, מאחר ודודי חזר בפניי כמה
3 פעמים על האימרה, שאף אחד מאתנו לא מקבל שכר, מאחר וכולנו עוזרים לו בניהול
4 העסק שלאחר מותו יעבור בצורה כזו או אחרת למשפחה. דודי התנגד נחרצות לשלם
5 משכורות לבני משפחה. זו היתה אג'נדה של דודי שאמר לי כמה פעמים שלמשפחה לא
6 משלמים משכורת'.

7 סעיף 26 - 'אחזור ואדגיש כי דודי הדגיש בפניי מספר פעמים, כי למרות שש. איננו בן
8 משפחה, כמו שאר אלו שהוא מתכוון להוריש להם, הוא יכול אותנו בצוואתו כהוקרת
9 תודה על העזרה שהוא עזר לו בעסק ובחיים הפרטיים'.

11 אמר המנוח למ. ר. כמו גם לתובע עצמו (כל פעם בניסוח אחר), כי התובע 'יהיה מבסוט
12 ממה שיקבל בצוואה' עם דגש על "יקבל בצוואה", מבלי להזכיר בשום דרך או צורה את
13 הזכות הלכאורית של התובע לקבל בנוסף למנתו בצוואה, גם "שכר עבודה".

15 וזה המקום לחזור ולהזכיר, כי בשונה משאר יורשי המנוח, התובע עצמו לא נמנה על
16 אחייניו וגם לא נמנה על אחייני אשת המנוח, ולפיכך עצם הכללתו בצוואת המנוח, היא
17 היא הוקרת התודה וההענקה מצד המנוח על העזרה שהתובע העניק לו במשך השנים, בלי
18 לעשות אבחנה בין "עזרה עסקתית" ובין "עזרה אישית".

20 זה המקום לציין כי חלקו של התובע בצוואת המנוח, זו שקיבלה בסופו של דבר תוקף ע"י
21 כב' בית-המשפט, הינו החלק הכי גדול מתוך עיזבון המנוח ביחס לשאר היורשים (23%),
22 וככל שהאומדן באשר לעיזבונו של המנוח, כפי שצוין בסיפא של סיכומי התובע, הוא נכון
23 (כ-40 מיליון ₪), אזי, מנתו של התובע מעיזבון המנוח מגיעה לכדי מעל 9 מיליון ₪.

25 חישוב פשוט מלמד, כי סכום גדול זה, עולה עשרות מונים על מכפלת השכר אותה דורש
26 התובע, ככל ששכר זה יחושב ביחס ל-7 השנים האחרונות שקדמו לפטירת המנוח. לפיכך,
27 אין ספק, כי מבחינת המנוח, הורשה זו אותה העניק המנוח לתובע, מגלמת בתוכה את
28 השכר המגיע לתובע עבור פועלו "העיסוקי" עבורו, והן הוקרת תודה לו ולאשתו של התובע
29 על העזרה האישית-משפחתית שהם העניקו למנוח ולרעייתו במהלך השנים.

31 יצוין להלן, כי ניתן ללמוד על כוונתו זו של המנוח, גם מתוכנה של הצוואה אותה ערך הוא
32 ביום 13/01/11 בפני עדים (צוואה שנערכה במשרדה של עו"ד כ. א.).
33 כזכור, באותה צוואה, פיצל המנוח את ההורשה למשפחת ג. ל-2 חלקים:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

1 בסעיף 6(ג) בצוואה - קבע המנוח, כי אשת התובע (פ. ג.) תירש אולם בבניין פ., וכן 14%
2 מכל תכולת חשבונותיו.

3 בסעיף 6(ז) בצוואה - קבע המנוח, כי התובע ירש 14% מתכולת חשבונותיו.

4
5 הנה כי כן, המנוח עשה אבחנה בין התובע ובין רעייתו, באופן שבשונה משאר יורשיו
6 שנכללו בצוואתו, הוא הוריש לתובע אך ורק כסף (בלי נכסים). זוהי העדות לכך שהמנוח
7 יצא מנקודת מוצא ואף הניח הנחה סבירה, כי הקניה זו של כסף לתובע, יש בה כדי להוות
8 תמורה מלאה לכל פועלו רב השנים של התובע עור המנוח, ללא קשר עם ההקניה לה זכתה
9 בנפרד אשתו.

10
11 תשומת ליבו של כב' בית-המשפט לכך, כי זולת התובע, כל שאר יורשי המנוח שנכללו
12 בצוואה בעדים שהוא ערך, אמורים היו לזכות הן בנכס והן בכסף, למעט התובע, דבר
13 המדבר בעד עצמו ומתיישב עם עדותה של א. ר., כמפורט לעיל".

14
15 111. מסעיף 93 לסיכומיהם כתבו הנתבעים כך :

16
17 "כב' בית-המשפט מופנה לסעיפים הרלבנטיים בתצהירו של י. ב., שיש בהם כדי לשפוך
18 אור על מרקם היחסים שהתנהל בין המנוח ובין התובע מצידו של המנוח, וכיצד התבטא
19 המנוח בקשר להתנהלות התובע:

20 סעיף 31 - 'אציין כי ברוב הפעמים השיחות הנ"ל היו מתחילות בטרוניות קשות של
21 המנוח על תפקודו של ש., בסגנון: מה היה אמור לעשות לפי בקשתו, מה הוא עשה בפועל
22 /או מה הוא לא עשה וכו'. עוד ציין, כי לפחות פעמיים בשתי הזדמנויות שונות, חזר
23 המנוח וסיפר לי כי הציע לש. שכר עבור עבודתו, אך הוא סרב ועמד על דעתו לקבל לרשותו
24 נכס בעבור עזרתו...".

25 סעיף 50 - 'מפי המנוח שמעתי כי אין בכוונתו להוריש לש. נכס כלשהוא. כיוון שהמנוח לא
26 התכוון להוריש לש. נכס (לטענת המנוח כי "הוא לא משפחה") המנוח ציין בפניי כי
27 החליט להקצות לו סכום כספי מסוים, לפי חשבונו של המנוח כשביעית מהמזומן (המנוח
28 לקח בחשבון 6 יורשים שהם אחיינים + ש.) כך שחלקו של ש. יצא כ-14% ואת יתרת 86%
29 חילק המנוח בין יתר היורשים, בהתאם לשיקול דעתו ע"פ המתווה שקבע כאמור...".

30 סעיף 54 - '...גם לגבי חלקו של ש. ג. בצוואה, שיתף אותי המנוח בכך שש. לחוץ עליו זמן
31 רב לתת לו דירה בתמורה לעזרה שהוא מגיש לו, אך המנוח התעקש והתנגד לכך בשל
32 העובדה שלשיטתו "ש. אינו משפחה".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

1 סעיף 55 - 'אני אישית אמרתי לש. שהוא מופיע כיורש בצוואת המנוח וכי הוא עתיד לרשת
2 סכום מכובד מאד עבור העזרה שהגיש למנוח...'.
3

4 סעיף 89 - '...לטעמי אני מוצא "שיטה" בפעולותיו של ש., הוא חושף לראשונה מסמכים
5 רק כאשר לא ניתן לברר את מקורם ואת פשרם. כך הוא נהג עם מה שהוא מכנה "הסכמי
6 עבודה" וכך הוא נהג בדיוק עם אותו מסמך שנטען כי הוא "צוואה בכתב יד" לכאורה על
7 ידי המנוח...'.
8

9 סעיף 92 - '...עוד תמוה בעיניי כי במשך שנות חייו עבד ש. בצורה מסודרת והקפיד
10 לרשום כל הכנסה וכל הוצאה. מעולם לא נתקלתי בהתנהלות אחרת של ש., בטח שלא
11 תשלום ב"כסף שחור" או קבלת "כסף שחור", לכן תמוה בעיניי איך באותם "הסכמי
12 עבודה" נכתב שש. יקבל כסף ללא קבלות'.
13

14 סעיף 93 - '...אבקש לציין ולהדגיש, כי מבלי לגרוע מכל מה שהזכרתי לעיל בתצהירי
15 אודות ש., זכור לי כי מספר פעמים ש. אמר לי במפורש כי בגלל שש. עוזר לו הוא יכול
16 אותו בצוואתו. ש. ציין בפניי במפורש כי ש. לא היה מוכן לקבל שכר כדת וכדין וכי למרות
17 שש. איננו מהמשפחה, הוא יכול אותו בצוואתו לתודה לעזרתו, בהסברו ש. פירט, כי
18 למרות שיכלול את ש. בצוואה, הוא יעניק לו רק כסף ולא נכס, כי "הנכסים צריכים
19 להישאר בין בני משפחה"....'.
20

21 סעיף 97 - 'אציין ואדגיש כי ש. מעולם לא אמר לי דבר אודות קיומם של "הסכמי עבודה"
22 של ש. הגם שהייתי מאוד קרוב אליו וטיפלתי בענייניו. בהכרתי את ש. כל שהיו הסכמים
23 כאלו, הוא היה מתייק אותם בצורה מסודרת, מעביר אותם לרו"ח וכל עוד א. היתה בחיים
24 – היה מחתים אותה...'.
25

26 מן המקובץ עולה, כי אכן יתכן שלכל אחד מקרובי נהג המנוח לומר דברים מעט שונים,
27 בהתאם לצרכיו של המנוח עצמו, יחד עם זאת, חוט שני עבר תמיד בין כל דבריו (שלא
28 נסתר ולא הופרך מעולם!), והוא – שהוא הצהיר מס' פעמים ובפני מס' אנשים, כי
29 בכוונתו לכלול את התובע בצוואתו נוכח ה"עזרה" שהוא עזר לו, מבלי לעשות אבחנה בין
30 "עזרה עיסקית" ובין "עזרה אישית-משפחתית".
31

32 הנה כי כן, המנוח קיים הבטחתו זו, אך למצער הדבר אינו מספק את התובע.

112. מסעיף 121 כתבו הנתבעים:

30 "אכן, כאשר המנוח עזר כספית לש. ר., הוא דאג לכך שעזרה חד-פעמית זו תקוזה מחלקה
31 בעזבונו. מכאן, מבקש התובע ללמוד, שכיוון שבמקרה שלו לא פעל כך המנוח, אזי, המנוח
32 התכוון שהתובע יהנה גם ממנתו בצוואתו וגם בנפרד מהשכר המגיע לו עבור עבודתו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

1 הנתבעים יטענו, כי לבד מהעובדה שזוהי משאלת הלב של התובע, אין לכך שום קשר
2 לרצונו של המנוח, מה גם שאין בכך כל היגיון.
3 בניגוד לש. ר., המנוח פיתח יחסי תלות בתובע ותדיר קינן בו החשש שהוא יעזוב אותו,
4 ולכן הוא חתם כל מסמך שהתובע הגיש לו.

5
6 זאת ועוד, אותו סכום ש.ש. ר. קיבלה מהמנוח היה קצוב וחד פעמי (ואשר במפורש קוזז מן
7 העזיבון על-ידי המנוח – התוספת שלי ואינה במקור, א.ש.) ולכן המנוח הרגיש נוח לערוך
8 לגביו מסמך ואף שיתף את כל בני המשפחה בכך, מה גם שהמסמך עליו חתמה ש. ר. נערך
9 ונחתם לאחר שהיא חדלה לעבוד אצלו.

10 לעומת ש. ר., התובע שימש עוזרו של המנוח עד אחרית ימיו, מה גם שהמנוח חשש ממנו
11 ולכן המנוח לא פעל בענייניו של התובע כפי שפעל בעניינה של ש..

12
13 להווי ידוע, כי ביום 15/08/16 קבע כב' בית-המשפט בפסק הדין שניתן בתיקים האחרים
14 שנתבררו בין הצדדים, כי צוואת המנוח שיש ליתן לה תוקף, היא זו שנערכה בכתב ידו.
15 עיון בצוואת כתב-היד מלמד, כי אין בה כל הוראה המחייבת את יורשי המנוח לשלם
16 תחילה מתוך עזבונו, את חובותיו.

17 מכאן ניתן ללמוד, כי בצוואתו האחרונה של המנוח, זו שנערכה בכתב-יד, ושלגביה ניתן
18 כאמור "צו קיום", לקח המנוח כבר בחשבון את קיום החוב שיש לו לתובע וגילם אותו
19 בתוך המנה שהוא יעד לתובע בצוואתו, שאם לא כן, מה מנע מהמנוח ליתן הוראה מפורשת
20 בצוואתו המחייבת לשלם תחילה את חובו לתובע בטרם יחולק עזבונו בין יורשיו ???

21
22 דבר נוסף שיש בו כדי לחזק את האמור לעיל, הינה העובדה, כי צוואת המנוח שנערכה
23 בכתב-יד, זו שניתן לגביה "צו קיום", נחתמה כזכור ב-2 מועדים: האחד – בשנת 2009;
24 והשני – בשילהי שנת 2011. אין מחלוקת כי שני המועדים הנ"ל, מבחינה כרונולוגית היו
25 אחרי המועד שבו התחיל התובע להחתיים את המנוח על "תזכורות" ביחס לחובו, שבהן
26 נאמר, כי "התשלום ישולם מתוך העזיבון" (הפעם הראשונה שבה החל התובע לכלול
27 ב"תזכורות" עליהן החתיים את המנוח כי התשלום ישולם מתוך העזיבון, היתה בשנת
28 2006).

29 הנה כי כן, כאשר המנוח ישב בעצמו וכתב את צוואתו, הוא ראה לנגד עיניו והפנים את
30 התחייבותו לשלם לתובע "שכר" על עמלו, תוך שהוא זכר וגם זכר, כי באותן "תזכורות"
31 עליהן הוא הוחתם, נאמר כי החוב ישולם מתוך עזבונו. בשל כך ציווה המנוח בצוואתו את
32 ההורשה לתובע ואף העניק לו את החלק הגדול מתוך עזבונו. כאמור, המנוח היה אדם

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1 פשוט בהילכותיו ואין ספק כי לא ביקש להתחכם באופן שבו כתב את שכתב בצוואתו. הוא
2 ידע ששכרו של התובע אמור להיות משולם מתוך עזבונו ולכן הורה את שהורה בצוואתו.
3 זהו הרציונאל לפיו פעל המנוח וזהו ההסבר הסביר וההגיוני ביחס למעשיו.
4
- 5 ומסעיף 128 לסיכומי התובעים נכתב : 113.
6 "128. הנתבעים יטענו, כי המנה לה זכה התובע בצוואת המנוח, יש בה כדי לשקף את
7 הוכרת תודתו ואף הערכתו לכל עזרתו ופועלו של התובע עבורו, תוך שהמנוח עצמו
8 לא ראה בתובע אף פעם כמי שמקיים עימו קשר עיסקי הנפרד מהקשר האישי-
9 משפחתי.
10
- 11 129. והרי כולם העידו שהמנוח היה אדם קפדן וישר. היעלה על הדעת שהמנוח היה
12 מעסיק "עובד" ולא טורח לדווח על כך לרשות המיסים, למוסד לביטוח לאומי
13 ולכל שאר הגורמים המדווחים ברגיל על העסקת עובד שכיר ???
14 ומצד התובע עצמו, זה שמבקש להיקרא "פרילנסר", הרי הוא מעולם לא הוציא
15 חשבונית עם דרישת תשלום כלשהיא בגין פועלו אצל המנוח, ואף לא שילם
16 מיקדמות לרשות המיסים ואף לא למוסד לביטוח לאומי בגין שכר עבודה כלשהוא
17 שטוען שמגיע לו, ולא בכדי.
18 ונניח שהתובע לא מצא לנכון לשתף בני משפחה בקיומו של "הסכם עבודה" שיש
19 לו עם המנוח, אבל כיצד יסביר התובע את הסתרת קיומו של "הסכם עבודה"
20 שכזה מרואה- החשבון המטפל בעסקי המנוח ??? מהתובע לא נתקבלה תשובה.
21
- 22 130. הנתבעים יטענו כי ככל שאותן התחייבויות בספיות עליהן החתים התובע את
23 המנוח מעת לעת היו כשרות וחוקיות, לא היה כל מקום להסתיר את קיומן
24 מרואה-החשבון של המנוח, שהיה מן הסתם יודע כיצד לנהוג ביחס אליהן
25 מבחינה רישומית, דיווחית וחוקית. אלא שהתובע, כדרכו ועל פי שיטתו, הסתיר
26 את כל המסמכים האלו עד אשר ילך המנוח לעולמו ואז כמטה של קסם הוא שולף
27 אותם, שעה שכבר אי אפשר לאמת אותם ולא לברר את פשרם, או את נסיבות
28 חתימתם עם המנוח עצמו.
29
- 30 131. למעשה בפסק דינו של כב' המותב הנכבד בסיבוב הקודם שנערך בין הצדדים, שם
31 נדרש בית המשפט הנכבד להכריע בשאלה איזו מבין צוואותיו של המנוח היא
32 התקפה, נקבעו מספר "מסמרות" שביחס אליהן קיים כבר "השתק" ושמכוחן
33 ניתן להבין ולפרש את התנהלות המנוח מול התובע.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1
2 132. כך, בסעיף 123 של אותו פסק דין (עמוד 55), ציין כב' בית-המשפט:
3 "איש אינו כופר בכך ששנים ארוכות היה ש. יד ימינו של המנוח ואיש סודו אף כי
4 זה האחרון גם נשען אל אחרים ובהם י. וא....".
5
6 ובסעיף 124 של פסק-הדין, הוסיף כב' בית-המשפט וקבע:
7 "אגב הדיונים כבר גיליתי דעתי כי המנוח עשה שימוש בהבטחות ובצוואות על
8 מנת לרתום לשירותו בני משפחה שונים תוך הבטחה, בין בצוואה ובין בהסכם,
9 לשלם תמורת השירות לאחר הסתלקותו לבית עולמו...".
10
11 ובהמשך, בסעיף 130 של פסק-הדין, נאמר:
12 "לזכייטו של ש. (בצוואות המנוח – ע.י.). היה היגיון רב גם בראי שימוש המנוח
13 בצוואותיו ככלי דירבון לסובבים אותו וכהבטחת תגמול שירות."
14
15 114. הבאתי בהרחבה בעיקר את טענות הנתבעים ולא בכדי.
16
17 115. למעשה את כל טענות הנתבעים ניתן לתמצת לשאלה, האם חיים ההסכמים במקביל
18 לצוואה, שמא כלולים הם בתוכה על דרך השימוש במילים "מתוך עזבוני".
19
20 116. אומר כי בשום מקום לא נמצאה עדות שבכתב או אמירה, וודאי לא בצוואה ולפיה התיימר
21 המנוח לשלם את חובו על דרך מתן המנה בצוואה.
22
23 117. הכלל הוא, חוב לחוד וחלוקת יתרת העיזבון, לאחר פירעון חובותיו ועל-פי הצוואה לחוד,
24 אחר-כך (וראה: ע"א 513/82 רייזמן נ' וושצ'ין, לז(2) 813 {פמ"מ – 12/5/1983}).
25
26 118. כשרצה המנוח למשל (לעניין הגב' ר.), ידע הוא היטב לקזז כספים מתוך העיזבון ומכלל ההן
27 שומעים את הלאו, כי לא לכך התכוון המנוח לעניין התובע, או טענת הנתבעים כי יש לקזז
28 את החוב מתוך מה שקיבל התובע על-פי הצוואה.
29
30 119. אמירות הנתבעים לפיהן נובעת השונות (בין התובע לגב' ר.) מחשש נטישה על-ידי התובע או
31 מ"תלות", אינן עולות בקנה אחד עם הראיות, שכן אגב היעזרו גם באחרים וקיום קשרים
32 שוטפים עימם, לא מצאתי תלות שלא אפשרה למנוח להינתק מן התובע בכל עת.
33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

120. ניחושים או פרשנות בניגוד ללשון הצוואה, ולפיהם המנוח התכוון לשלם על דרך הצוואה, אינם טובים יותר מסברה, ולפיה ביקש המנוח גם לשלם החוב וגם בנוסף להוקיר תודה לתובע, סברה שמתיישבת יותר עם הראיות.
121. אין שום קשר בין הקביעה ולפיה עשה המנוח שימוש בצוואות לדרבון קרוביו, לבין שלילת ההתחייבויות שבכתב לשלם לתובע את שסוכס.
122. כזכור, המסמכים הם הסכמים בין המנוח לתובע והתובע לא יכול היה, אף אם הייתה לכך ראייה שאינה התפלפלות, לסכם כי הוא מוחק את החוב על דרך הצוואה ללא הסכמת המנוח ודבר קיום הסכמה כזו אינו נטען אפילו על-ידי הנתבעים.
123. ואומר שוב כי היות הצוואה מאוחרת להסכמים, אין בה להצביע כי זו מחליפה את דרך פירעון החוב ואולי ההיפך, הואיל והצוואה לא אמרה כן.
124. הוקרה על עזרה ועבודה על דרך הציווי יכולה הייתה להתפרש כ"בונוס" או כמתן נוסף, ולא כתחליף לתשלום החוב.
125. בסוברי כי הצוואה אינה תחליף לחובה לשלם את המוסכס, אומר לסיום כי אם המנוח לא טרח בחייו לומר בצוואה כי יש בה פירעון על-חשבון החוב, יש לקבוע דברים כפשוטם – צוואה לחוד וחובה לפרוע החוב לחוד.
- כיצד מחשבין?**
126. יכולתי לסיים כאן ולומר כי שורת ההסכמים נשוא התובענה היא אכן מחייבת וברת אכיפה. אלא מאי? שמכאן תופיע תובענה ליצוק תוכן של הוראות הכיצד ייחשב מי שייחשב את המגיע. אלא שהדין הנוהג מחייב ניסיון לחסוך בהליכים, וביני לביני, כלל איני בטוח שנזקקים אנו למומחה.
127. כפי שתוארתי לעיל בפתח פסק דיני זה, נקבע מנגנון הצמדה לשערו של הדולר האמריקאי. מועד תחילת החיוב החודשי הוא מחודש דצמבר 1994 (תחילת עיסוק בנובמבר אותה שנה) וההתחייבות (שכר) היא בסך 5,500 ₪ לכל חודש.
128. על הסכומים כאמור לעיל נוסף סך 1,000 ₪ לחודש (הוצאות). זה כאמור צמוד למדד שהיה מפורסם ביום 15.1.95 (מדד דצמבר 1994).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. (המנוח) ואח'

- 1
2 129. לסכומים גם מצטרפת ריבית הנהוגה לעניין משיכת יתר בבנק הפועלים.
3
4 130. המעיין במסמך מיום 2.9.2008, יגלה כי למרות ההפרדה במסמכים בין "שכר" לבין
5 "הוצאות", לא הותנה תשלום ההוצאות במתן חשבוניות למנוח, ואלו (ההוצאות) נקבעו
6 לתשלום גם הן מחודש דצמבר 1994.
7
8 131. המתנתו של התובע משך השנים, חובקת לדעתי שתי הסכמות מצידו שלא באו לידי ביטוי
9 בכתב:
10 א. כי שער הדולר יחושב כפי הנהוג ביום מתן פסק-דין זה ולא יערך תחשיב חודשי על-
11 פי שער הדולר בכל חודש.
12 ב. כי שיעור הריבית שיחושב, יהא זה הנהוג בבנק הפועלים כיום לגבי משיכת יתר,
13 ובשיעור הנמוך ביותר האפשרי בבנק.
14 כך גם תימנע התחשבנות יתר.
15
16 132. מאליו ברור כי המגיע לתובע הוא הכנסה שאינה מירושה, אלא מעבודה, והעיזבון זכאי
17 לחשבונית או לכל אסמכתא אחרת לצרכי מס.
18
19 133. כעת יהא קל יותר לחשב את חוב העיזבון של המנוח לתובע וכדלהלן:
20
21 א. בין 1.12.94 ועד ליום פטירת המנוח ביום 3.7.12 חלפו 210 חודשים.
22 ב. כעת נחשב את שווי השכר (קרן) כמכפלת $210 \times 5,500 = 1,155,000$.
23 ג. נוסף ונחשב את סך ההוצאות $210 \times 1,000 = 210,000$.
24 ד. כעת נכפיל את שווי השכר בשער הדולר הממוצע בימים בהם נכתב פסק-דין זה –
25
26 $3.6 \times 1,155,000 = 4,158,000$
27
28 ה. כעת יש לחשב את שווי ההוצאות אגב הצמדה למדד דצמבר 1994 נתקבל סך:
29 389,123 ₪.
30
31 ו. העיזבון חב איפוא לתובע סך 4,547,123 ₪ לפני תשלום ריבית.
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. ל. נ' ל. (המנוח) ואח'

ז. הדבר היחידי אותו אין לנו יודעים הוא שיעור הריבית בבנק הפועלים כנקוב בהסכמים ועל-פי הנחיותיי לעיל.

134. כאן המקום להבהיר כי הסכם המקור נקב בהצמדת דולר לעניין שכר העבודה, ואילו המכתב משנת 2008 כתב לעניין זה: "כי השכר אותו "סיכמנו בזמנו צמוד למדד דצמבר 1994". בשל ההבדל בין מנגנוני ההצמדה, מעדיף אני את לשון מסמך המקור, ולדבוק גם מכל האמור במסמך 2008 במה "שסוכם בזמנו", כפי שהיה במקור. במילים אחרות, אין בדעתי להוסיף על הסך הנ"ל גם את הריבית החרוגה הנהוגה בבנק הפועלים.

סוף דבר

135. אני קובע כי התובע זכאי בנוסף למנתו על-פי צוואת המנוח שקויימה, לקבל מתוך העיזבון סך 4,547,123 ₪, כאשר סך זה כבר כולל חישובי הצמדה.

136. לצורך קביעת שיעור הסך המגיע בגין ריבית, רשאי התובע לנקוט הליך נפרד.

138. לאור היקף התובענה והתוצאה אליה הגעתי, יישאו הנתבעים 1-5, בחלקים שווים ביניהם בנוסף בהוצאות התובע בסך 150,000 ₪.

139. מתיר אני פרסום פסק-דין זה ללא פרט מזהה כלשהו אודות הצדדים.

140. המזכירות תסגור התיק.

ניתן היום, י"ז סיוון תשע"ז, 11 יוני 2017, בהעדר הצדדים.

ארז שני, שופט

33 מתוך 34

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 53679-02-14 ג. נ' ל. (המנוח) ואח'

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

הלחיים סגורות